

Tweede Kamer der Staten-Generaal
t.a.v. de algemene commissie voor Buitenlandse Handel en
Ontwikkelingssamenwerking
cc. Minister S. Kaag voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking

Datum: 14-6-2018

Betreft: Gezamenlijke reactie groene organisaties op BHOS beleidsnota Investeren in Perspectief

Geachte Commissieleden,

Als partners van het Ministerie van Buitenlandse Zaken en als groene maatschappelijke organisaties met een internationale missie hebben wij met grote belangstelling kennis genomen van de nieuwe beleidsnota voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking 'Investeren in Perspectief'. We onderschrijven de probleemanalyse en geschetste ontwikkelingen en verwelkomen het integrale kader die het biedt voor samenhangende problemen en uitdagingen. Zo heeft het belang van lokale organisaties en het behoud van hun bewegingsruimte terecht prominente aandacht gekregen. Door de mondiale SDGs centraal te stellen, biedt het toekomstige beleid volop handvatten om nauw met elkaar verbonden problemen effectief en duurzaam aan te pakken.

Juist in het licht van de noodzakelijke integrale benadering is het zorgelijk dat de SDGs die doelen stellen op het gebied van de degradatie van ecosystemen en landschappen (SDGs 14 en 15), opmerkelijk weinig aandacht krijgen in het brede beleidskader. Zonder vitale ecosystemen die de mens voorzien van voedsel en schoon drinkwater zijn de andere SDG's onhaalbaar. Voor de nadere uitwerking van het brede beleidskader en de daarin genoemde doelen en een effectieve uitvoering ervan in de doellanden zien wij de volgende lacunes en aandachtspunten.

MENS EN NATUUR GAAN SAMEN IN EEN EFFECTIEVE, INTEGRALE AANPAK

In de verschillende landen waar wij actief zijn, zien wij dat uitdagingen als inclusieve economische ontwikkeling, veiligheid, klimaatverandering, gendergelijkheid en duurzaam beheer van natuurlijke hulpbronnen niet los van elkaar kunnen worden opgelost. Een effectieve aanpak van grondoorzaken vergt integratie van ecosysteembeheer als *dwardsdoornijgend* doel in het BHOS beleid. Goed begrip van de ecologische, sociaal economische en institutionele context in doellanden is daartoe van belang. Lokale gemeenschappen, lokale maatschappelijke organisaties en kennisinstituten spelen een cruciale rol bij het tot stand brengen van deze integratie.

VITALE ECOSYSTEMEN EN BIODIVERSITEIT ZIJN RANDVOORWAARDELIJK VOOR BASALE MENSELIJKE BEHOEFTE

De allerarmsten – binnen en buiten de stedelijke gebieden – zijn vaak direct afhankelijk in hun voortbestaan van wat de hun omringende bossen, rivieren en wetlands kunnen leveren. Daarnaast spelen gezonde en vitale ecosystemen ook een cruciale rol als klimaatbuffers en het verkleinen van risico's op rampen zoals droogtes en overstromingen. We vragen daarom nadrukkelijk extra aandacht in de uitwerking van de nota voor vitale ecosystemen en biodiversiteit als fundament voor de beleidsdoelen. SDG14: 'bescherming van zeeën en oceanen' en SDG15: 'herstel ecosystemen en behoud biodiversiteit' verdienen daarom een centrale plaats in de uitwerking van BHOS beleid en de uitvoering en financiering daarvan. Dit ook om aan de bindende verplichtingen van Nederland om internationale natuur- en milieuverdragen uit te voeren te kunnen voldoen.

DUURZAAM BEHEER VAN ECOSYSTEMEN DRAAGT BIJ AAN STABILITEIT EN PREVENTIE VAN CONFLICTEN

Met het versterken van ecosystemen worden de grondoorzaken van armoede, conflicten, instabiliteit en migratie aangepakt. In het Midden-Oosten, Afrika en in tal van andere landen waarmee Nederland een handels- en/of ontwikkelingsrelatie heeft, leidt degradatie van ecosystemen en de natuurlijke omgeving tot waterschaarste, land- en voedseltekort en het wegvallen van inkomen uit de landbouw of visserij. Deze factoren spelen op hun beurt een belangrijke rol in het ontstaan van conflicten en vluchtelingenstromen. De grondoorzaken van armoede en migratie zijn complex en verschillen per locatie. Bij de afgelopen bijeenkomsten van het Planetary Security Initiative bleek dat gedegradeerde ecosystemen – verlies aan leefomgeving van biodiversiteit en van de ecosystemendiensten die zij leveren – onvermijdelijk bestaande problemen in een land versterken en daarmee een impact hebben op de stabiliteit en veiligheid in een regio. Het ondermijnt daarmee ontwikkelingsinspanningen, doordat voorzichtige successen op het gebied van onderwijs of gezondheidszorg weer in korte tijd teniet kunnen worden gedaan. Spanningen over het gebruik en de verdeling van deze schaarser wordende natuurlijke hulpbronnen werken vaak sluimerende etnische conflicten in de hand en/of noodzaken mensen te migreren op zoek naar een beter bestaan.

Degradatie van ecosystemen en het verlies van biodiversiteit en ecosystemendiensten heeft vaak een oorzaak in falend (of afwezig) beleid op watermanagement, bosbeheer, ruimtelijke ordening, planning en implementatie, allemaal onderdelen van 'good governance' en voorwaarden voor duurzame ontwikkeling. Klimaatverandering en onvoldoende inclusief geplande adaptatiemaatregelen verergeren dit probleem vaak. Samenwerking, op landschapsschaal, tussen overheden, lokale maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven in het aanpakken van dit falend beleid is daarom een belangrijk deel van de oplossing.

VERDUURZAMING VAN DE ECOLOGISCHE VOETAFDruk VAN DE NEDERLANDSE ECONOMIE EN HANDEL BEHOEFT STERKE COHERENTIE IN KABINETSBELID

Uw beleidsnota besteedt terecht aandacht aan de ecologische en sociale voetafdruk van de Nederlandse handel, ook onderstreept door het recente CBS-rapport Monitor Brede Welvaart 2018. Voor een coherent beleid is het van groot belang dat ook de financiële prikkels en steun vanuit de overheid aan het Nederlandse bedrijfsleven kritisch worden bekeken op hun mogelijke effecten voor de SDGs in Zuidelijke landen. Internationale MVO-richtlijnen (o.a. van de OESO) bieden duidelijke handvatten voor eisen en criteria die gesteld kunnen worden aan overheidssteun en financiële prikkels.

Daarnaast vragen wij ook aandacht voor de impact op Zuidelijke landen van het klimaatbeleid en de energietransitie. Voorkomen moet worden dat klimaatwinst in Nederland indruist tegen de beleidsdoelen van het BHOS beleid. Een actief overheidsbeleid met gerichte investeringen kan daarentegen een goede bijdrage leveren aan duurzame energietransitie en integraal waterbeheer in Zuidelijke landen, ook hierbij met nadrukkelijke aandacht voor de bescherming van biodiversiteit en ecosystemen. De Nederlandse expertise daarvoor is ruimschoots beschikbaar in het bedrijfsleven, de kennisinstellingen en bij onze eigen organisaties.

MEER BEWEGINGSRUIMTE VOOR ORGANISATIES DIE OPKOMEN VOOR KWETSBARE ECOSYSTEMEN EN DE NAUW DAARAAN VERBONDEN MENSENRECHTEN

We zien in ons werk dat in veel landen de inclusie van lokale organisaties in duurzame ontwikkeling onder druk staat als gevolg van afname van hun (politieke) bewegingsruimte ('civic space'). De beleidsnota onderstreept het belang van lokale organisaties in duurzame ontwikkeling en identificeert de wereldwijd krimpende ruimte voor maatschappelijke organisaties als fundamenteel probleem. Dat is zeker ook het geval voor de organisaties die opkomen voor kwetsbare ecosystemen en de nauw daaraan verbonden mensenrechten. Wij zien het als een grote urgentie om die organisaties, zowel vanuit het Nederlands maatschappelijk middenveld als vanuit de Ambassades en het Ministerie, te steunen en te versterken.

Onze organisaties werken zoals bekend op bovengenoemde thema's al samen met uw ministerie. Wij dragen met onze lokale partners graag bij aan verdere uitwerking en implementatie van de beleidsnota. In bijlage 1 formuleren we daarvoor een aantal concrete voorstellen. Wij zien er naar uit met u over uw nota en de in de brief en bijlagen genoemde zorgpunten en voorstellen in gesprek te gaan.

Hoogachtend,

IUCN NL – Coenraad Krijger
Both ENDS – Danielle Hirsch
Milieudefensie – Donald Pols
Tropenbos International – René Boot
Vogelbescherming – Fred Wouters
Wereld Natuur Fonds – Kirsten Schuijt
Wetlands International – Jane Madgwick

BIJLAGE 1.

Voorstellen verdere beleidsontwikkeling en instrumenten:

1. Klimaatverandering en ecosysteemdegradatie, zijn grondoorzaken van hongersnood, watertekort en conflicten en brengen het behalen van alle SDG's in gevaar. In het op te richten Internationaal Strategisch Beraad en de Werkplaats voor Publiek- Private Samenwerking moeten daarom kennis, kunde en uitvoeringspraktijk(netwerken) op deze onderwerpen ruim vertegenwoordigd zijn.
2. De Nota geeft aan, dat dit Kabinet met tussenstappen streeft naar 0,7% BNP voor ODA. Gegeven de enorme opgaven op m.n. klimaat en ecosystemen en de daaraan gerelateerde crises en schaarsten is juist een forse versnelling in beleid en middelen noodzakelijk. In de toekomst zijn daarom nieuwe financiële mechanismen en meer ruimte op de Rijksbegroting nodig.
3. In de Meerjaren Landen Programma's van de ambassades dient duurzaamheid, ecosysteembehoud, duurzaam beheer en (regionaal) klimaatbeleid een kern en ook toetssteen te worden van het bredere ambassade- / postenbeleid. De daartoe noodzakelijk in te zetten deskundigheid is in de afgelopen jaren zowel binnen departementen als op de posten weggestroomd. Gegeven de ernst en impact van deze problematiek dient dat opnieuw aangevuld en uitgebreid te worden.
4. Bij toekomstige intensiveringen past het om naast noodhulp vooral in te zetten op ecosystemen, water en duurzame landbouw. Dit om de kwaliteit van de directe leefomgeving van miljoenen (arme en kwetsbare mensen), die daar direct van afhankelijk zijn, te verbeteren en daarmee een (duurzaam economisch) perspectief te ontwikkelen.
5. Met de regionale ineenstorting van insectenpopulaties, uitputting van bodemleven en het verdwijnen van cruciale visbestanden staan we aan de vooravond van een biodiversiteitscrisis die onherstelbare gevolgen zal hebben voor de landbouwsector, de visserij en onze kwaliteit van leven. Het is cruciaal dat de Nederlandse overheid internationaal het voortouw neemt bij het aanpakken van deze problematiek, en middelen beschikbaar stelt om tot oplossingen te komen.
6. Werk met relevante kenniscentra, netwerkorganisaties, maatschappelijke organisaties en duurzame bedrijven (hier en daar) aan een Mondiale, Ecologische Investerings en Beheers Agenda (MEIBA), waarin in samenhang programmalijnen worden ontwikkeld en uitgevoerd op gebieden als revitalisering marginale gronden, bossen, wetlands, woestijnen, koralen, landschap en zeeën en meren. Gebruik daarvoor o.a. de 'extra' vrijvallende middelen bij het Ministerie van Financiën en mogelijke beleidsintensiveringen binnen de afgesproken financiële kaders.

7. Bouw op lopende publiek-private partnership initiatieven zoals *Building with Nature*, die nature-based-solutions in de markt zetten en duurzaam land, kust en waterbeheer schaalbaar maken.
8. Good practices opschalen, waarbij op basis van inzet van lokale gemeenschappen en met ondersteuning van kennisinstututen en netwerkorganisaties, men daadwerkelijk (vaak tegen relatief lage kosten) werk maakt van de verbetering van de directe leefomgeving, zodat deze weer de ecosysteemdiensten kan leveren die nodig zijn voor een perspectiefvol, menselijk bestaan. Een stimuleringsfonds om goede voorbeelden en praktijken op te schalen en breder uit te zetten zou daartoe moeten worden ingericht en aangestuurd door met name ngo's, en lokale groepen in de betreffende landen en regio's.
9. We zijn blij met het Klimaatfonds binnen de begroting van BuZa/BHOS. Naast het klimaatbeleid vanuit het Ministerie van EZK, vooral gericht op innovatie en een duurzame energiemix, gaat het hier o.i. om het streven naar een optimale mix van ecologisch en sociaal rendement en een betere wereldwijde balans tussen klimaatmitigatie en adaptatie met impact op lokaal niveau, waarbij op duurzaamheid gerichte bedrijven ondersteunend kunnen werken.
10. Nieuwe langjarige financiële instrumenten en commitments, zijn gezien de permanente overheidsverantwoordelijkheid voor het veiligstellen van de global goods en de verplichtingen die voortvloeien uit de internationale natuur- en milieuverdragen hoogst noodzakelijk om behoud en beheer daarvan te garanderen voor huidige en komende generaties. De beleidsnota geeft daartoe geen aanzet. Het is van belang dat deze instrumenten flexibel ingezet kunnen worden en ruimte geven om duurzame ontwikkeling te ondersteunen in opkomende economieën waar druk op natuurlijke hulpbronnen het grootste is. Een kapitaaldienst binnen daartoe op te zetten fondsen, die voornamelijk de kosten voor het zeer langdurig beheer voor hun rekening kunnen nemen moet nader worden vormgegeven. Daarnaast maakt een focus op middeninkomenlanden het mogelijk om de duurzame ontwikkelingsagenda en de handelsagenda met elkaar te verbinden.

BIJLAGE 2 TOELICHTING

1.1. Vitale ecosystemen, biodiversiteit, social equity en good governance zijn de basis voor duurzame ontwikkeling, voedsel zekerheid en voorkomen van conflict

SDGs 14 en 15 zijn onlosmakelijk verbonden met alle SDGs. Voor het vitaal houden en maken van ecosystemen is behoud en herstel van biodiversiteit een voorwaarde. Duurzaam beheer en herstel van ecosystemen zijn voorwaarden en een deel van de oplossing in klimaatmitigatie (REDD+) doordat veel CO₂ is vastgelegd in bossen en wetlands en -adaptatie (Climate Smart Agriculture, Building with Nature, agroforestry, vergroening droge gebieden, preventie en reductie van overstromingen en andere natuurrampen) en levering van schoon water, voedsel en als buffer in steeds extremere weersomstandigheden.

1.2. Grondoorzaken verschillen per regio en land: biedt ruimte voor maatwerk

Kennis van de lokale ecosystemen en verbondenheid met de lokale samenleving en economie is essentieel voor effectieve oplossingen, op basis waarvan maatwerk mogelijk wordt. Een landschapsbenadering heeft zich in afgelopen jaren ontwikkeld als effectieve manier om lokaal en regionaal een integrale duurzame handel en ontwikkelingsagenda uit te voeren.

1.3. Civil society en lokale organisaties spelen een onmisbare rol in duurzame ontwikkeling

Directe betrokkenheid van de lokale bevolking en het maatschappelijk middenveld in planning en besluitvorming rond ingrepen in hun leefmilieu ecosystemen is een voorwaarde voor succes. Wij vragen nadrukkelijk aandacht voor het beschermen en ondersteunen van mensen en groepen die opkomen voor hun leefomgeving, de zogenaamde *Environmental and Human Rights Defenders* en pleiten voor een sterkere verankering van hun rechten in bilaterale en internationale afspraken en richtlijnen, ook waar het handelsovereenkomsten en multilaterale financiële instellingen betreft

1.4. Internationale samenwerking is essentieel voor impact

1.4.1. Nederland is deelnemer in internationale conventies en beleidskaders rond ecosystemen en biodiversiteit. De komende jaren worden veel afspraken en doelen vernieuwd, een actieve deelname van Nederland is biedt kansen op effectiever beleid in de toekomst. De groene organisaties zijn allen nauw betrokken in advisering en werken hierin graag samen met de Nederlandse overheid.

1.4.2. De Convention on Biological Diversity (CBD) is wereldwijd agenderend voor het regionale en nationale beleid ten aanzien van natuur en biodiversiteit en is ook cruciaal voor het behalen van de Parijs klimaatdoelstellingen. De vigerende afspraken lopen tot 2020. Dit jaar starten de gesprekken over de doelen voor de periode tot 2030, welke samen met het akkoord van Parijs van doorslaggevend belang zullen zijn voor het behoud van vitale ecosystemen en biodiversiteit op de wereld. Een actieve houding en bijdrage van Nederland sluit direct aan op de ambities van de beleidsnota.

Wat betreft het in de Nota geformuleerde beleid ten aanzien van klimaat en de Nationaal Klimaatfonds is het daarbij van belang dat de criteria van dit fonds en het werk op klimaat rekening houden met: (i) Lokale impact: door een ambitie te stellen voor het deel van de investeringen op klimaat dat lokaal terecht komt; (ii) *Nature based solutions*; (iii) Adaptatie: het Parijs Akkoord streeft naar een balans tussen adaptatie en mitigatie en waar mitigatie mondiaal door de markt wordt opgepakt, is hier voor adaptatie nog duidelijke een rol voor publieke financiering om dit aan te jagen. In lijn hiermee kan juist het Ministerie zelf een portfolio van sterke duurzame projecten ontwikkelen die aan deze criteria voldoen waar de private sector bij kan aansluiten.

2. Beleidscoherentie in handel en stimulering van economische ontwikkeling

2.1.1. Integrale benadering vanuit SDGs vraagt om krachtige sturing op beleidscoherentie om effectief te zijn. Binnen het ministerie: De bilaterale relatie met diverse landen zal in de komende jaren veranderen van een ontwikkelingsrelatie naar een handelsrelatie. Nederland heeft, vaak in samenwerking met onze organisaties, veel geïnvesteerd in duurzaam beheer en gebruik van de ecosystemen en in veel landen zijn nog onvoldoende garanties op continuïteit. Sterker nog, wij vrezen, mede onder invloed van handelsrelaties, voor achteruitgang van ecosystemen en de bestaansbasis lokale bevolking – de effecten van verdergaande expansie van soja, palm olie en gerelateerde infrastructuur ontwikkeling is hierin illustratief. Extra aandacht voor internationale duurzaamheidscriteria in het handelsbeleid is essentieel om bij de overgang van een OS naar een BH relatie te kunnen bouwen op de positieve verandering die in gang is gezet. In die OS-landen waar Nederland intensief inzet op het uitbouwen van handelsrelaties - zoals in de weg en waterbouw, infra en agri-bussiness sectoren dient dit geflankeerd te worden door assistentie aan civil society, in het bijzonder de *Environmental and Human Rights Defenders* in die landen.

2.1.2. Binnen de Rijksoverheid: investeringen in en financiering van economische activiteiten dienen consistent te zijn met internationale richtlijnen. Het kabinet zal de Nederlandse economie stimuleren middels een aantal bestaande én nieuwe instrumenten, waaronder exportkredieten en InvestNL. Het recent door het CBS gepubliceerde rapport met cijfers over de 'Brede Welvaart' laat duidelijk zien dat de ecologische voetafdruk van de Nederlandse economie onverminderd groot is en ten koste gaat van ecosystemen en rechten van grote bevolkingsgroepen in ontwikkelingslanden. Coherent beleid voorkomt dat de doelstellingen van de BHOS nota en het werk van onze organisaties, in het bijzonder dat van onze lokale partners, worden belemmerd door investeringen in niet-duurzame economische activiteiten in betreffende landen.